

Epilogum facit, ad alia transiturus.

Satis diligenter eorum posuimus sententiam qui dicunt omnes actus naturas bonas esse; & in quantum sunt, bonos esse; in quo tractatu quaedam interseruimus quae non ex eorum tantum persona accipienda sunt: qui ab omnibus catholice sapientibus absque haesitatione tenentur, atque auctoritatum testimoniis, & rationibus eorumdem traditionem munivimus, qui dicunt omnes actus essentia sui, idest in quantum sunt, esse bonos; quosdam vero in quantum inordinate fiunt, peccata esse. Addunt quoque quosdam non tantum essentia, sed etiam genere bonos esse; ut reficere esurientem, qui actus est de genere operum misericordiae: quosdam vero actus absolute, ac perfecte bonos dicunt, quos non solum essentia, vel genus, sed etiam causa, & finis commendat; ut sunt illi qui ex bona voluntate proveniunt, (1) & bonum finem metiuntur.

DIVISIO TEXTUS.

Pertractata illa opinione quae ponit actus peccatorum, in quantum sunt actus, bonos esse, & a Deo, occasione ultimae objectionis contra hanc opinionem inductae, quae sumebatur ex differentia culpa, & poenae, hic inquiri, utrum possit esse idem culpa, & poena: & dividitur in partes tres. In prima determinat quaestionem. In secunda remouet quamdam dubitationem incidentem ex his quae in determinatione quaestionis dicta sunt, ibi: Illud autem diligenter est annotandum. In tertia ponit dictorum replicationem, ibi: Satis diligenter eorum posuimus sententias qui dicunt omnes actus naturas bonas esse. Prima dividitur in duas. In prima ostendit quaedam peccata etiam poenas peccatorum esse. In secunda inquiri, quomodo hoc possit esse, ibi: Et ideo merito quaeritur, utrum in quantum peccatum est, sit poena peccati. Et dividitur haec pars in partes duas. In prima parte ostendit modum quo peccata dicuntur esse poenae, non per se, sed ratione annexi. In secunda ostendit quod etiam ipsa peccata poenae esse possunt, ibi: In nullo tamen praedictum fieri veritati putatur. Prima in tres dividitur. In prima ponit modum quo omne peccatum poena potest dici ratione effectus, scilicet in quantum corruptionis naturae causa est, quae poena quaedam est. In secunda ostendit modum quo quaedam peccata, etsi non omnia, poenae peccatorum dici possunt ratione causae, quae est subtractio gratiae, ibi: Et licet ex hoc sensu omne peccatum mortale possit dici poena, non tamen omne potest dici poena peccati. In tertia excludit quamdam objectionem, ibi: Sed cum ait, erimina criminibus vindicari, videtur insinuare ea ipsa quae peccata sunt, essentialiter esse poenas peccati.

In nullo tamen praedictum fieri veritati putatur. Hic ostendit ipsamet peccata poenas peccatorum esse, & circa hoc tria facit. Primo proponit quod intendit. Secundo probat universaliter in omni genere peccatorum, ibi: Quod autem quaedam peccata poenae sint... evidenter tradit Augustinus. Tertio probat specialiter in quibusdam generibus peccatorum, in quibus magis manifestum est, ibi: Praeterea nullatenus ambigendum est quaedam peccata absque ullo scrupulo poenas esse.

Illud diligenter annotandum. Hic remouet quamdam dubitationem ex dictis Augustini supra inductis exortam, & circa hoc duo facit. Primo ostendit contrarietatem inter dicta Augustini, & Hieronymi. Secundo ponit solutionem, ibi: Ad quod dici potest, quod Augustinus secundum statum huius miseriae... illud tradidit.

(1) Nicolai legendum forte arbitratur: & bonum finem intuentur: vel bono fine metiuntur: notans insuper in quoddam ms. subiecti reficere pauperem pro amore Christi.

QUESTIO I.

Hic quinque quaeruntur. Primo. Utrum unum peccatum possit esse causa alterius peccati. Secundo. Si passio possit dici peccatum. Tertio. Si peccatum potest esse poena peccati. Quarto. Si omnis poena pro aliqua culpa in homine sit. Quinto. De distinctione bonorum, quae in fine distinctionis innuitur.

ARTICULUS I.

Utrum peccatum unum possit esse causa alterius peccati.

1. 2. q. xxv. a. 4. & de mal. q. viii. art. 1.

1. Ad primum sic proceditur. Videtur quod peccatum non possit esse causa peccati. Quod enim nihil est, non videtur habere rationem causae. Sed peccatum nihil est, & nihil fiunt homines cum peccant, ut supra in praecedenti dist. ex verbis Augustini, tract. 1. in Joan. habitum est. Ergo peccatum non potest esse causa peccati.

2. Praeterea. Causa est ad quam de necessitate sequitur aliud. Sed quod est necessarium, non est voluntarium, ut Augustinus dicit: & quod non est voluntarium, non est peccatum. Ergo illud quod sequitur ad alterum sicut ad causam, non est peccatum; & ita peccatum causa peccati esse non potest.

3. Praeterea. Unum contrarium non est causa alterius. Sed peccatorum unum contrariatur alteri, sicut avaritia prodigalitati. Ergo peccatum non potest esse causa peccati, ad minus cuiuslibet.

4. Praeterea. Peccatum non potest esse causa peccati, nisi secundum quod ex peccato praecedenti aliquis inclinatur ad sequens. Sed non fit hoc, nisi secundum quod ex peccato praecedenti relinquitur dispositio, vel habitus. Cum ergo dispositio, & habitus non inclinent nisi ad actus similes in specie illis actibus, ex quibus generantur, videtur quod nullum peccatum possit esse causa peccati, nisi forte illius quod est sibi simile in specie.

5. Praeterea. Philosophus in V. Physic. text. 11. & seq. probat quod motus non potest esse ad motum, quia sic in infinitum abiret. Ergo & eadem ratione si peccati causa esset peccatum, in infinitum iretur: quod est impossibile.

Sed contra. Rom. 1. 26. dicitur: Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae, scilicet propter super-

perbiam. Sed superbia peccatum est, & similiter ignominiosa passio de qua loquitur. Ergo peccatum est causa peccati.

Praeterea. Comparatio matris (1) ad filiam, est comparatio causae ad causatum. Sed unum peccatum dicitur esse filius alterius, ut Gregorius dicit, XXXI. Moral. cap. xvii. in nov. edit. Ergo unum peccatum est causa alterius.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod unum peccatum potest esse causa alterius peccati secundum triplex genus causae, scilicet secundum modum causae efficientis, finalis, & materialis. Per modum causae efficientis dupliciter: vel per se, vel per accidens. Per accidens quidem ex parte aversionis, unde habet rationem mali: malum enim non habet causam nisi per accidens: & dico per accidens, sicut removens prohibens dicitur movens per accidens. Prohibens autem peccatum est ipsa gratia, quae conservat animam in sua rectitudine, gratiam autem peccatum tollit: unde per accidens est causa peccatorum quae accidunt subtracta gratia; & per hunc modum quodlibet peccatum mortale causa cuiuslibet esse potest. Potest etiam hic modus causandi reduci aliquo modo ad genus causae formalis: sicut enim gratia est principium formale actus gratia informati; ita & privatio gratiae, ex qua peccatum procedit, est quasi forma eius cuius causa esse potest. Sed per se causa quasi efficiens unum peccatum alterius est ex parte conversionis, in quantum ex actu peccati relinquitur quaedam dispositio, vel habitus in anima, inclinans iterum ad peccatum; sed hoc modo peccatum non est causa cuiuslibet peccati, sed tantum eius quod est simile in specie, sicut luxuria luxuriae; & sic deinceps. Per modum autem causae finalis unum peccatum est causa alterius, in quantum unum peccatum advocat aliud in suum finem; sicut quando aliquis occidit hominem, ut vindictam ex eo sumat, hic ad finem irae, qui est vindicta, advocatur homicidium: & hoc modo quodlibet peccatum potest ex alio causari, quia etiam potest aliquis actum prodigalitatis exercere ad tempus, ut avaritiae finem consequatur; sed tamen ut in pluribus per hunc modum quaedam magis sunt nata ex quibusdam generari, sicut homicidium ex ira, & mendacium ex avaritia: unde dicuntur huiusmodi peccata quae ex aliis saepius solent hoc modo provenire, eorum (2) filiae esse. Per modum vero causae materialis unum peccatum est causa alterius, quando unum peccatum ministrat materiam alteri; & sic gula est causa luxuriae: quia venter mero astuans, facile in luxuriam spumat, ut dicit Hieronymus, epist. lxxxiii. sicut etiam avaritia est causa dissensionis, in quantum multiplicat temporalia, quae litis materia sunt.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum ex parte aversionis nihil est; & ideo ex hac parte non potest esse causa alicuius, nisi per accidens, ut dictum est, sed ex parte conversionis aliquid est, & sic potest esse causa alterius peccati secundum triplex genus causae, ut dictum est.

Ad secundum dicendum, quod ex causa sequitur effectus secundum conditionem causae, & effectus: quia in quibusdam necessario, & in quibusdam non, sed ut in pluribus, sicut est in rebus natura-

libus, quia causa naturalis impediri potest. Similiter etiam (3) in moralibus multo minus oportet quod ex causa de necessitate effectus sequatur: quia in his nihil est causa completa, nisi adjuncto voluntatis actu, & subtracto omni impedimento: & quod dicitur, quod ad causam de necessitate sequitur effectus, intelligitur de causa completa non impedita.

Ad tertium dicendum, quod unum contrarium non est causa alterius per se, sed per accidens esse nihil prohibet; sicut frigidum calefacit, ut in VIII. Physic. text. viii. dicitur.

Ad quartum dicendum, quod illo modo quem obiectio tangit, peccatum non est causa peccati, nisi si similis in specie; sed sunt & alii modi quibus unum peccatum est causa alterius: & ideo ex insufficienti procedit.

Ad quintum dicendum, quod si peccato per se inesset quod haberet pro causa aliud peccatum, in infinitum iretur: quia sic oporteret quod omni peccato conveniret: sed hoc peccato accidit ut ex alio peccato causetur; & ideo non oportet in infinitum abire; sicut etiam motui accidit ut unus motus sit causa alterius, est tamen ponere primum motum qui non est causatus ab alio motu.

ARTICULUS II.

Utrum passio possit esse peccatum.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod passio possit esse peccatum. Motus enim sensualitatis passio quaedam est. Sed motus sensualitatis inordinatus peccatum est, ut supra dictum est. Ergo passio potest esse peccatum.

2. Praeterea. Ira passio quaedam est. Sed ira est unum de septem capitalibus peccatis, & potest esse mortale peccatum: & similiter invidia. Ergo passio potest esse peccatum.

3. Praeterea. Omne quod contrariatur, & pugnat contra rationem, est peccatum: quia, ut dicit Augustinus (a) super Gen. ad lit. Lib. XI. cap. xi. Nonnullum peccatum est, cum caro concupiscit adversus spiritum. Sed passiones ad rationem pugnant, ut dicit Dionysius in iv. cap. de div. Nom. Ergo passiones sunt peccata.

4. Praeterea. Propter quod unumquodque tale, & illud magis, ut dicit Philosophus, I. Post. text. 11. Sed propter superabundantiam passionum quae ad medium non reducuntur, a medio virtutis aliquis recedit, & peccatum incurrit. Ergo passiones peccatum sunt.

5. Praeterea. Meritum, & demeritum, cum sint opposita, in idem genus reducuntur. Sed passionibus contingit mereri, sicut patet in martyribus. Ergo & passionibus contingit demereri; & ita passiones peccatum esse possunt.

Sed contra. Non contingit esse peccatum nisi illud cuius principium est in nobis. Sed passionum principium non est in nobis. Ergo passiones non sunt peccata.

Praeterea. Secundum peccata aliquis vituperatur. Sed secundum passiones neque laudamur, neque vituperamur, ut in II. Ethic. cap. 5. dicitur: non enim vituperatur qui simpliciter irascitur, sed qui aliter quam

(1) Nicolai ad sobolem, & sic infra soboles. (2) Nicolai soboles. (3) Al. deest in moralibus.

EX EDIT. P. NICOLAI. (a) Indicatum videri potest loco cit. Sed expressius Lib. XIX. de Civ. Dei cap. iv. ubi paullo aliter tamen habetur, & a Beda refertur ad Galatas v.

quam debet. Ergo passio non potest esse peccatum.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod cum homo non inquinetur per peccatum, nisi per illud quod ab homine est, ut Marth. xv. 18. dicitur: (4) Quae procedunt de homine, haec sunt quae coinquinant hominem; non potest esse quod passio, in quantum passio, peccatum sit: quia passio non est a patiente in quantum huiusmodi, sed in patiente ab alio inducitur. Sed tantum per accidens contingit passionem esse peccatum, secundum quod operatio voluntatis, per quam principium nostrorum, actuum sumus, aliquo modo ad passionem, se habet. Sed ad diversas passiones diversimode se habet. Sunt enim quaedam passiones quae sunt passiones, tantum, sicut praecipue patet in passionibus corporalibus, quae ab exteriori infliguntur, ut sectio, & adustio; vel ab aliquo etiam principio interiori agente etiam naturali, ut febris, vel aliquid huiusmodi; & ad has passiones se habet voluntas sicut causans eas, sicut est in passionibus sponte assumptis, vel sustinens eas libenter, propter aliquem finem; & sic contingit in his passionibus meritum, si sint decentes, & demeritum si sint indecentes. Quaedam autem passiones sunt quae non sunt pure passiones, sed sunt simul & passiones, & operationes quaedam, sicut patet in passionibus quae dicuntur operationes animae: sentire enim, ut vult Philosophus in II. de Anima, text. xcvi. 1. 1. pati quoddam est; sed hoc verum est, in quantum sentire perficitur per hoc quod visus a sensibili moveretur, recipiendo speciem eius qua informatur, & operationem propriam exercet; & ita est in omnibus potentiis passivis, quales sunt omnes potentiae sensitivae partis, & etiam intellectiva, praeter intellectum agentem, & praeter virtutes motivas organisi affixas: unde & intelligere quoddam pati est, & velle, & appetere; propter quod ira, & huiusmodi, passiones animae dicuntur, quamvis in his magis vel minus proprie nomen passionis sumatur, secundum quod plus & minus acceditur ad transmutationem corporalem; quae quidem consequens est in ira, & invidia, & huiusmodi (5) vel etiam secundum materiales qualitates, ut calidum, & frigidum; & huiusmodi. In sensu autem est secundum species in organo materiali spiritaliter, & non materialiter receptas; sed in intellectu secundum receptionem pure spiritualem; & ideo illae passiones quae plus de ratione passionis habent, minus sunt in potestate nostra; & propter hoc specialius passiones dicuntur. In omnibus tamen his non est peccatum, nisi secundum quod voluntas aliquo modo circa eas se habet imperando, in quantum sunt operationes quaedam; vel etiam acceptando, secundum quod sunt passiones.

Ad primum ergo dicendum, quod motus sensualitatis non est peccatum, nisi secundum quod in potestate voluntatis est, ut supra dictum est; & non in quantum est passio quaedam.

Ad secundum dicendum, quod nomen irae, secundum propriam impositionem, passionem quamdam significat; sed postea transumptum est ad significandum vitium quoddam; cum enim virtutes quaedam, quamvis sint medietates, magis opponantur quibusdam extremis quam aliis (sicut mansuetudo magis opponitur irae quam defectui eius) contingit quod vitia opposita talibus virtutibus nominantur

(4) Vulgata: Quae autem procedunt de ore, de corde excunt; & ea coinquinant hominem. (5) Al. est etiam. (6) Al. aliquo. (7) Al. deest culpa. (8) Al. in poena. (9) Al. incommunicabili.

nomine, passionum ad quas refranandum praecipue virtutes ordinantur; & hoc modo ira, secundum quod vitium nominat, non est nomen passionis, sed actus, vel habitus.

Ad tertium dicendum, quod passio non pugnat contra rationem quasi per se oppositum virtuti, quia ratio perficitur; sed quia per se opponitur medio, quod virtus, & ratio in passionibus statuit; sicut etiam nigredo pallori, & rubedini opponitur.

Ad quartum dicendum, quod propter abundantiam passionum dicitur vitium esse, sicut propter causam materialem; sed per se vitium est in actu aliquo deformi circa passiones illas; & ideo non oportet quod passiones secundum se vitia sint.

Ad quintum dicendum, quod passionibus Sancti non meruerunt, nisi secundum quod eas voluntarie sustinuerunt, & propter Deum; & ita etiam possunt esse demeritoriae, in quantum voluntas (6) alio modo ad eas se habet.

ARTICULUS III.

Utrum peccatum unum possit esse poena alterius peccati.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod peccatum non possit esse poena peccati. Omnis enim poena ordinata est, & a Deo est. Sed nulla (7) culpa ordinem habet, nec a Deo est. Ergo culpa poena esse non potest.

Præterea, causa, & effectus non incidunt in idem. Sed culpa est causa poenae. Ergo non potest esse idem culpa, & poena.

Præterea, poena ordinatur contra culpam, ut medicina eius; poenae enim medicinae quaedam sunt, ut in II. Ethic. cap. 1. 1. dicitur. Sed peccatum peccato medicina non est: quia praecedens peccatum persequens non curatur, sed magis sequens peccatum in peccatum inclinatur. Ergo peccatum non potest esse poena peccati.

Præterea, si peccatum punitur peccato, aut convenit omni peccato, aut quibusdam peccatis tantum. Si convenit omni peccato, ergo erit abire in infinitum in peccatis, ita quod post quodlibet erit aliud peccatum. Si autem non sit commune in omnibus peccatis; sed ultimum peccatorum non punitur peccato, sed tantum poena aeterna; cum primum peccatum punitur peccato, (8) & poena aeterna, ultimum peccatum minus punitur quam primum, quod duobus poenis punitur. Contingit autem quod ultimum peccatum est gravius quam primum. Ergo gravius peccatum minus punitur; quod videtur iniustum.

Præterea, nullus punitur in eo quod libenter facit. Sed quicumque peccat, peccatum voluntarie, & libenter facit. Ergo nullus punitur in hoc quod peccat; & ita peccatum non est poena peccati.

Sed contra Augustinus in Lib. I. Confess. cap. 11. dicit: *Iussisti, Domine, & sic est, ut ipse sibi poena sit omnis inordinatus animus.* Sed inordinatus animus est malum. Ergo est poena.

Præterea, quod aliquis privetur maximo bono, non potest esse sine poena. Sed peccatum est aversio (9) ab incommutabili bono. Ergo peccatum est poena.

Ad primum ergo dicendum, quod omnis poena a Deo est, sed non eodem modo. Est enim quaedam poena a Deo sicut ab agente, sicut sunt poenae sensus, quae per quamdam actionem causantur: oportet enim omnis actionis reductionem in primum agens fieri sicut in causam. Quaedam vero poenae sunt a Deo non sicut ab agente, sed potius sicut a non agente, ut subtractio gratiae: ex eo enim quod Deus gratiam non influit, causatur in isto gratiae privato. Utrouque autem modo invenitur poena annexa

In II. Sent. Tom. II. (4) forte afflictionem. (5) Al. deest quod.

(4) forte afflictionem. (5) Al. deest quod.

Ad hoc etiam sunt multae auctoritates in littera inductae.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod contingit idem esse culpam, & poenam; non tamen secundum eandem rationem: quia omnis poena, in quantum poena est, voluntati contraria invenitur; omnis autem culpa voluntarii rationem habet. Contingit autem quod illud quod est culpa, dicatur poena tripliciter. Uno modo ratione effectus, quia scilicet naturam corrumpit, & gratiam subtrahit; quae poenae quaedam sunt; sed hoc contingit dupliciter. Uno enim modo culpa causat poenam ex parte aversionis, in quantum scilicet per culpam quis privatur gratia, & Deum amittit, & naturae bonum in eo, corrumpitur. Alio modo ex parte conversionis; & hoc dupliciter. Uno modo secundum quod quaedam peccata passionem quamdam annexam habent, ut ira, & invidia, & aliquid huiusmodi: quia ex inordinato vindictae desiderio corpus imaginationi obediens, & affectui, quadam passione concitatur, quae ira dicitur materialiter loquendo; & hoc (4) affectionem habet. Alio modo ex eo quod actus peccati sine labore non exercetur: propter quod Sap. v. 7. dicitur: *Ambulavi- mus vias difficiles.* Alio modo peccatum poena dicitur, in quantum effectus cuiusdam poenae est: ex hoc enim quod aliquis mortaliter peccat, ut dictum est, gratia privatur: & quia per gratiam continebatur ne in peccatum tueretur, fit ei ipsa subtractio gratiae quaedam causa sequens peccati, in quod cadit, auxilio gratiae destitutus: & simili modo dici potest de omni alio auxilio quod Deus hominibus impendit, ne in peccatum cadant, sicut sunt impedimenta peccandi exteriora, sicut dicitur Osee 11. 6. *Sepiam viam tuam spinis:* & haec quidem auxilia, quae sunt impedimenta peccandi, quandoque subtrahunt merito praecedentis peccati, ut sic homo in peccatum libentius ruat. Tertio modo potest dici id quod est culpa, esse poena, non ratione alicujus praecedentis, vel sequentis, sed ratione ipsius actus deformis: nulli enim dubium est quin ex conjunctione inconvenientium quaedam poena fit homini, ut patet etiam in exterioribus (5) quod si quis maxima auctoritatis indecenti habitu indueretur, hoc sibi poena esset: unde nec sine poena potest esse quod actio deformis, & rectitudine rationis privata, in ipsa natura rationali invenitur: & ideo talem actionem facere poenale quoddam est. Sed tamen non ab eodem habet quod sit poena, & culpa: in quantum enim a voluntate progreditur, culpae rationem habet; sed in quantum praeter intentionem voluntatis ipsam animam deturpat, sicut res indecens sibi, poenae rationem accipit: hic tamen modus ad primum reduci potest; ipsa enim deturpatio est quidam peccati effectus.

Ad primum ergo dicendum, quod omnis poena a Deo est, sed non eodem modo. Est enim quaedam poena a Deo sicut ab agente, sicut sunt poenae sensus, quae per quamdam actionem causantur: oportet enim omnis actionis reductionem in primum agens fieri sicut in causam. Quaedam vero poenae sunt a Deo non sicut ab agente, sed potius sicut a non agente, ut subtractio gratiae: ex eo enim quod Deus gratiam non influit, causatur in isto gratiae privato. Utrouque autem modo invenitur poena annexa

In II. Sent. Tom. II. (4) forte afflictionem. (5) Al. deest quod.

Ad quartum dicendum, quod in actu peccati est aliquid quod peccator vult, ut delectationem; aliquid vero est quod non vult, immo praeter intentionem eius accidit, ut corruptio naturae consequens, vel etiam ipsa indecentia actionis: & ideo in hoc quod libenter facit, punitur, dum ex hoc quod libenter facit, aliquid accidit praeter intentionem eius, quod voluntati eius adversatur.

culpa: quia illa poena quae efficitur per peccatum ex parte suae conversionis, est poena sensibiliter hominem affligens, ut ira perturbatio, & labor inordinatus in peccato; & hoc quidem a Deo est; & iuste ordinatur, ut qui delectationem contra Dei ordinationem appetit, praeter suam intentionem afflictionem incurrat, in hoc etiam ubi propriae libidini obsequitur. Illius autem poenae quae est subtractio gratiae, quae est effectus unius peccati, & causa alterius, est causa Deus, sicut non agendo, & similiter aliarum poenarum similium: & hoc constat iuste ordinatum esse, ut qui contraria gratiae appetit, gratiam amittat; & Dei auxilium, qui contra Deum agit; & per hunc etiam modum est causa poenae illius quae est ipse actus deformis peccati: non quia ipsum causet, sed quia ipsum permittit, eum non impediendo: & hoc etiam similem iustitiae ordinem cum praedictis habet; huiusmodi autem ordinis causa Deus est. Ex quo patet quod id quod culpa, & poena dicitur, secundum quod ad peccantem refertur, ut ab eo voluntarie exiens, in quo ratio culpae consistit, inordinationem habet; sed secundum quod habet rationem poenae, ut a Deo, ordinatum est debito ordine iustitiae.

Ad secundum dicendum, quod causa, & effectus respectu ejusdem non incidunt in idem, secundum eundem modum causae (quia secundum diversa genera causarum etiam hoc non est inconveniens ut idem sit ejusdem causa, & causatum, sicut finis est causa efficiens, & efficiens est causa finis) sed respectu diversorum non est inconveniens ut etiam secundum idem genus causae aliquid sit causa unius, & causatum ab altero: & ita etiam nihil prohibet aliquid quod est culpa, esse poenam alterius peccati.

Ad tertium dicendum, quod poena ordinatur ut medicina ad culpam, sed non semper ut medicina illius qui peccavit (quod enim latro suspendatur, non est ad correctionem eius; similiter quod homo in inferno damnetur) sed quandoque ordinatur ad culpam ut medicina alterius; sicut fur suspenditur in bonum totius communitatis, ne passim furta committantur; & aliquis in inferno damnatur ad decorem universi, ne aliquid inordinatum remaneat, si culpa per poenam non ordinetur.

Ad quartum dicendum, quod hoc est per accidens quod ultimum peccatum per aliud peccatum non punitur, quia scilicet vel vita peccantis finitur, vel etiam animus eius per poenitentiam in melius immutatur; sicut etiam & primum peccatum tollit gratiam, quam secundum non tollit, quia eam non invenit; sed tolleretur, si inveniret; & similiter est in proposito.

Ad quintum dicendum, quod in actu peccati est aliquid quod peccator vult, ut delectationem; aliquid vero est quod non vult, immo praeter intentionem eius accidit, ut corruptio naturae consequens, vel etiam ipsa indecentia actionis: & ideo in hoc quod libenter facit, punitur, dum ex hoc quod libenter facit, aliquid accidit praeter intentionem eius, quod voluntati eius adversatur.

ARTICULUS IV.

Utrum omnis poena infligatur pro peccato.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod non omnis poena infligatur pro peccato. Quia

(4) forte afflictionem. (5) Al. deest quod.